

כאשר הרופא מודר הנאה מהחולה – מותר לרפאו בחנם אבל לא בשכר (כן מבוואר לפי מה שרצו לפרש המשנה בס"ד. וכו"מ בתורי"ד). אבל אסור להיכנס לבית החולה אלא אם כן החולה הוא שנדר, שלא נדר מצורך חיותו [ואפשר שאם בקל יכול לצאת – אסור. וצ"ב]. אבל להיכנס כדי לרפא בהמתו בכל אופן אסור (עפ"י הפירוש המובא בתוס' וכו"ה בתורי"ד).

ב. רוחץ עם המודר באמבטי גדולה אבל לא בקטנה. ומזיע עמו אף בקטנה (רבי יהודה). רבי מאיר אוסר לרוחץ אף בגדולה (גזרה אטו קטנה (ר"ן). וי"מ שסובר אפילו הנאה כל דהו אסורה. תורי"ד). וישן עמו במטה. רבי יהודה אומר: בימות החמה, או אף בימות הגשמים ובמטה גדולה אבל בקטנה לא לפי שנהנה מחומו. רבי מאיר אוסר בין בקטנה בין בגדולה (ואפילו בימות החמה – משום גזרה (ר"ן). או משום שאוסר בהנאה כלשהי. רי"ד).

א. הר"ן ועוד ראשונים פירש שרבי יהודה מפרש דברי תנא קמא ואינו חולק. ואילו הרי"ד פירש שת"ק מתיר בכל אופן, שהנאת חימום המטה אינה חשובה.
ב. הלכה כרבי יהודה (רמב"ם רא"ש וש"פ).

ג. מיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השלחן (ואין גוזרים שמא יאכל משלו), אבל לא מן התמחוי (שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חברו ונמצא מהנהו. ר"ן), אבל אוכל הוא עמו מן התמחוי החוזר (שכמות האוכל מרובה ומספקת לשניהם כדי שבעם. ראשונים. וי"מ באופן אחר. ערמב"ם ותורי"ד). ולא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים (אעפ"י שהוא כלי גדול יותר מן התמחוי (מאירי) ויש בו מאכל הרבה (פירא"ש). ולפי שאין הפועלים מחזירים מהאבוס לבעל הבית, לא שנה התר באבוס החוזר. ר"ן). ולא יעשה עמו באומן (= שורת הכרם). דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עושה ברחוק ממנו [אבל לא בקרוב, שמרפה את הקרקע לפניו בעבודתו. ורבי מאיר גזר רחוק משום קרוב]. הלכה כחכמים (רמב"ם ריטב"א וש"פ).

דף מב

סה. א. האם אדם אוסר דבר שברשותו על חברו לכשיצא מרשותו?

ב. המודר הנאה מחברו או מודר ממנו מאכל, האם יורד לתוך שדהו בשביעית ללקט מפירותיו? האם מותר לו לאכול מפירות הנוטות חוץ לשדה?

א. מסקנת הסוגיא שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. ולא רק כשאמר כן בפירוש, כגון האומר לבנו 'קונם שאתה נהנה לי, בחייו ובמותו' – לא יירשנו (ר"ן): כלומר אסור לו ליהנות מירושתו כשאר יורשים), אלא אפילו סתם ואסר 'נכסים אלו' – אסור. ואולם אם אמר 'נכסי' – אין בכלל איסורו אלא כשנכסיו ברשותו.

א. יש אומרים שב'נכסי אלו' אסור כמו 'נכסים אלו' (רשב"א ר"ן וריטב"א עפ"י הירושלמי וגירסת הגמרא). ויש גורסים בגמרא 'נכסים אלו' (עמאירי ועוד) ומסתפקים בדין 'נכסי אלו' (ערא"ש). וי"א שלדעת תלמוד שלנו 'נכסי אלו' דינו כ'נכסי' (עפ"י רדב"ז בדעת הרמב"ם וי"ד).

ב. גם אם אסר 'בחייו ובמותו' לאדם אחר שאינו יורשו – נראה שחל הנדר (עפ"י קרן אורה. ע"ש).
ג. מסתבר שרק כשהאיסור התחיל ברשותו, יכול להמשיך אחר כך, אבל אין יכול אדם לאסור נכסיו על אחרים רק לאחר שיצאו מרשותו. וכן כתב הש"ך (קרן אורה).

ב. המודר הנאה מחברו, אינו יורד לתוך שדה חברו בשביעית כדי ללקט מפירותיו. לדברי עולא, מדובר באילנות העומדים על הגבולים, שיכול ללקט מבחוץ הלכך כניסתו אסורה משום דריסת הרגל. ולדברי רבי שמעון בן אליקים אסור להיכנס בכל אופן, אעפ"י שהתורה הפקירה את הקרקע לצורך לקיטת הפירות – גזירה שמא ישהה בעמידה. ואין חילוק אם נדר קודם השביעית או בשביעית עצמה. הלכה כר"ש בן אליקים שגוזרים שמא ישהה בעמידה (עפ"י רמב"ם, ריטב"א וש"פ). נדר הימנו מאכל – יורד לתוך שדהו, שאין דריסת רגל בכלל הנדר.

לקיטת הפירות הנוטות; אם נדר 'מנכסי' – מותר ללקטם בשביעית שהרי הם הפקר ואינם בכלל 'נכסי' כנ"ל. ואם 'מנכסי' [אלו], אם נדר לפני שביעית – אינו אוכל מן הנוטות שהרי אדם אוסר דבר שלו לכשיצאו מרשותו כאמור. ואם בשביעית נדר – אוכל, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

א. מדובר בפירות מופקרים. לדעת המבי"ט (בתשובה ח"א י יא) ומהרי"ט (ח"א מג), אין הדבר תלוי בבעלים אם הפקירו בפועל אם לא אלא התורה הפקיעתם הימנו. ואין כן דעת הבית-יוסף (אבקת רוכל כב כד).

ב. בפירות האילנות העומדים על הגבולים, אפשר שאין רשות להיכנס לשדה כיון שיכולים ליטול בלא כניסה. ויתכן שאין אסור הדבר אלא במודר הנאה כנ"ל (עפ"י פירוש הרא"ש. ובמאירי משמע שפשוט שאסור להיכנס כשאפשר מבחוץ. ושמא אף הרא"ש לא הסתפק אלא כשנזכר לו יותר ללקטם מבפנים. וצ"ע).

דפים מב – מג

סו. מה דינם של השאלה, הלואה, קניה ומכירה במודרי הנאה?

אסור להלוות למודר הנאה, להשאילו, ולמכור לו – מפני שמהנהו [ישנם אופנים שהמכירה מותרת, כאשר כל ההנאה של המוכר – כדלעיל לא]. ללוות ולשאול ולקנות, המדיר מהמודר; לדברי רבי יוסי בר' חנינא: מותר. ולדברי אביי: אסור – גזירה לשאול משום להשאיל וכו'. (ודוקא בכגון זה גזרו, אבל לא בהנאה גמורה – אלא מותר למודר להנות את המדיר ואין חוששים שמא יהנה המדיר את המודר. ר"ן). משנתנו כרבי אליעזר האוסר 'ויתור' במודר הנאה, אבל לדעת התנאים המתירים 'ויתור', מותר להשאילו כלים שאין רגילים להשכירם (כדלעיל לב-לג. עפ"י ר"ן).

דף מג

סז. א. האוסר בקונם את חרישתו בשדהו לעולם, מפני סירובו של חברו להשאיל לו פרתו – מה נכלל באיסור זה?

ב. המודר הנאה מחברו, האם מותר למדיר לגרום הנאה למודר בדרך עקיפה?
ג. האם מותר לאדם להפקיר ממונו כדי שיבוא המודר ויטלנו?

א. מי שביקש מחברו את פרתו לשאלה, ואמר לו: אינה פנויה. ואמר המבקש: 'קונם שדי שאני חורש בה לעולם'; אם דרכו לחרוש (בעצמו) – הוא אסור, וכל אדם מותרים (שאינן במשמעות לשונו אלא חרישתו בלבד). ואם אין דרכו לחרוש – הוא וכל אדם אסורים.